

Беседін Павло аспірант Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України, <https://orcid.org/0009-0004-5497-8706>

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВЕТЕРАНАМИ

Анотація. У поданій науковій статті здійснено комплексне теоретико-методологічне обґрунтування та розроблено інноваційну дидактичну технологію, спрямовану на якісну підготовку кадрів сфери соціального захисту базового рівня (фахових молодших бакалаврів) для надання комплексної допомоги демобілізованим учасникам бойових дій. Актуальність дослідження зумовлена безпрецедентними викликами, з якими стикається українське суспільство внаслідок тривалої повномасштабної війни, що вимагає негайної модернізації освітніх програм і впровадження принципово нових, практико-орієнтованих підходів до навчання фахівців у закладах фахової передвищої освіти (коледжах). Проаналізовано передовий світовий досвід повернення осіб із бойовим досвідом у мирне середовище, зокрема екосистемні підходи, практики взаємопідтримки та концепції безперервного медико-соціального супроводу, які успішно реалізуються в країнах із високою мілітарною культурою та значним досвідом подолання наслідків локальних конфліктів. Досліджено специфічні потреби українських комбатантів на етапі переходу до цивільного життя, серед яких домінують запити на комплексну матеріально-правову допомогу, швидку психологічну стабілізацію, професійну переорієнтацію, подолання бюрократичних бар'єрів при оформленні статусів та відновлення родинних зв'язків.

У науковій розвідці детально розкрито сутність компетентнісного профілю фахівця через призму багатовимірної чотирикомпонентної структури, що концептуально охоплює мотиваційно-ціннісний (наявність глибокої емпатії, подолання стигматизації та розвиток культурної смиренності), когнітивно-інформаційний (глибоке розуміння нормативно-правової бази, природи бойової травми, наслідків мінно-вибухових поранень та алгоритмів навігації), операційно-діяльнісний (вміння вести кейс-менеджмент, застосовувати комунікативні техніки деескалації агресії) та особистісно-рефлексивний (здатність до безперервної командної роботи, профілактика втоми від співчуття та розвиток власної життєстійкості) складники. На основі цієї структури розроблено авторську чотириетапну методіку, етапи якої повністю відображають і відповідають структурі готовності: орієнтувально-мотиваційний, теоретико-пізнавальний, практико-моделювальний та діяльнісно-рефлексивний.

Особливу увагу в статті приділено практичній реалізації методики: для кожного з чотирьох етапів наведено конкретні приклади тренінгових та практичних занять (наприклад, «Професійна готовність як активодіючий стан», «Самопізнання та самопрезентація», «Стрес, ПТСР», «Конструктивна поведінка в конфліктах», «Психофізіологічна саморегуляція»), що супроводжуються детальним описом вправ, рольових ігор та методів релаксації. Доведено, що результативність запропонованої технології напряму залежить від комплексу організаційно-педагогічних умов, серед яких визначальними є глибока міждисциплінарна інтеграція змісту навчання, стандартизація програм відповідно до вимог повоєнного відновлення, створення інноваційного середовища на базі спеціалізованих центрів розвитку, а також обов'язкове залучення до викладання безпосередніх носіїв бойового досвіду. Впровадження цієї моделі у закладах фахової передвищої освіти дозволить суттєво підвищити якість послуг у територіальних громадах та сприятиме максимально екологічному і безбар'єрному поверненню захисників до мирного життя.

Ключові слова: психосоціальна підтримка, реадaptaція комбатантів, кейс-менеджмент, посттравматичний стресовий розлад, життєстійкість, екосистемний підхід, мультидисциплінарна взаємодія, андрагогічні принципи, фасилітація, коледжі, освітні програми, учасники збройних конфліктів, супервізія, інклюзивне середовище, стресостійкість, тренінгові технології, практичні заняття.

Biesiedin Pavlo PhD Candidate (aspirant) at the Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, <https://orcid.org/0009-0004-5497-8706>

METHODOLOGY OF FORMING THE READINESS OF FUTURE VOCATIONAL JUNIOR BACHELORS IN SOCIAL WORK FOR PROFESSIONAL ACTIVITY WITH VETERANS

Abstract. The scientific article provides a comprehensive theoretical and methodological substantiation and develops an innovative didactic technology aimed at the high-quality training of social protection personnel at the basic level (vocational junior bachelors) to provide integrated assistance to demobilized combatants. The relevance of the study is driven by the unprecedented challenges facing Ukrainian society as a result of the protracted full-scale war, which necessitates the immediate modernization of educational programs and the introduction of fundamentally new, practice-oriented approaches to training specialists in professional pre-higher education institutions (colleges). The article analyzes advanced global experience in the reintegration of individuals with combat experience into civilian life, particularly ecosystem approaches, peer-to-peer support practices, and concepts of continuous medical and social support. The specific needs of Ukrainian combatants during the

ISSN 2786-4952 Online

transition to civilian life are examined, dominated by requests for comprehensive material and legal assistance, rapid psychological stabilization, professional reorientation, and the restoration of family ties.

The research details the essence of the specialist's competency profile through a multidimensional four-component structure, conceptually encompassing: the motivational-value component (deep empathy and cultural humility); the cognitive-information component (knowledge of the regulatory framework and the nature of combat trauma); the operational-activity component (case management and de-escalation techniques); and the personal-reflective component (prevention of compassion fatigue and development of resilience). Based on this structure, the author's four-stage methodology was developed, the stages of which mirror the components of readiness: orientation-motivational, theoretical-cognitive, practical-modeling, and activity-reflective.

Particular attention is paid to the practical implementation of the methodology: specific examples of training sessions are provided for each stage (e.g., "Professional Readiness as an Active State," "Stress, PTSD," "Constructive Behavior in Conflicts"), accompanied by descriptions of role-playing games and relaxation methods. It is proven that the effectiveness of the proposed technology directly depends on a complex of organizational and pedagogical conditions: deep interdisciplinary integration, standardization of programs according to post-war recovery requirements, creation of an innovative environment based on Veteran Development Centers, and the involvement of combat experience holders in teaching. The implementation of this model in professional pre-higher education institutions will significantly improve the quality of social services in territorial communities and facilitate the barrier-free return of defenders to civilian life.

Keywords: psychosocial support, readaptation of combatants, case management, post-traumatic stress disorder, resilience, ecosystem approach, multidisciplinary interaction, andragogical principles, facilitation, colleges, educational programs, participants of armed conflicts, supervision, inclusive environment, stress resistance, training technologies, practical classes.

Постановка проблеми. У сучасних умовах тривалої та виснажливої збройної агресії проти України вітчизняне суспільство зіткнулося з безпрецедентними соціально-демографічними, економічними, нормативно-правовими та медико-психологічними викликами. Масштабна мобілізація громадян до лав Сил оборони України об'єктивно свідчить про те, що після завершення активної фази бойових дій або внаслідок планової демобілізації (чи звільнення за станом здоров'я) до цивільного життя щодня повертатимуться тисячі чоловіків і жінок із глибоким, надскладним і часто вкрай травматичним досвідом. Як свідчать міжнародні дослідження проблеми переходу військовослужбовців до цивільного життя в умовах сучасних збройних конфліктів, перехід від жорстко регламентованого, ієрархічного армійського середовища до умов мирного соціуму завжди

супроводжується комплексом проблем екзистенційного характеру [1, С. 102]. Цей перехід вимагає від суспільства та фахівців особливого, екосистемного підходу до реінтеграції.

Практика сьогодення переконливо свідчить, що інституційні механізми соціальної адаптації на місцях часто залишаються недосконалими через наявність штучних бюрократичних перепон, відсутність індивідуального, клієнтоорієнтованого підходу та недостатню координацію між різними профільними відомствами. За таких умов особлива, життєво важлива місія покладається на кадри базового рівня – випускників закладів фахової передвищої освіти (коледжів та технікумів), які здобувають кваліфікацію фахового молодшого бакалавра з соціальної роботи. Працюючи в органах соціального захисту населення, центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП), територіальних центрах комплектування (ТЦК та СП), громадських організаціях та спеціалізованих ветеранських просторах, вони найчастіше стають першою точкою контакту між державою та людиною, що повернулася з фронту. Відповідно, підготовка фахівців саме до роботи у територіальних громадах набуває стратегічного значення для сталого розвитку держави [2, С. 240].

Проте традиційні освітні програми підготовки тривалий час орієнтувалися виключно на реалії мирного часу і не враховували феноменологію бойової травми, специфіку унікальної мілітарної субкультури та особливості кризового екстреного втручання. Це зумовлює нагальну, гостру потребу в розробці інноваційної, структурно вивіреної методики формування відповідних компетентностей, яка б органічно поєднувала вітчизняний досвід і передові міжнародні стандарти, була б наповнена конкретними прикладами практичних занять та дозволяла б майбутнім фахівцям бути справжніми соціальними навігаторами для цієї вразливої, але водночас надзвичайно сильної категорії громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної адаптації фахівців та соціального супроводу вразливих категорій населення є об'єктом постійної уваги наукової спільноти. Особливо гостро постає питання модернізації освітніх програм і підготовки фахівців, здатних вирішувати завдання післявоєнного відновлення. Зокрема, методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців для повоєнного відновлення України активно розробляються А. Каленським [3, С. 650]. Дослідник також підкреслює виняткова необхідність глибокої стандартизації змісту професійної освіти, щоб він повною мірою відповідав динамічним викликам сьогодення [4, С. 29].

У контексті безпосередньо військових дій, фокус наукових розвідок логічно змістився на цільову аудиторію комбатантів. Фундаментальні аспекти медико-психологічної та соціально-педагогічної реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій розглядає Ю. Бриндіков, який у своїх працях обґрунтовує високу доцільність застосування тренінгових, ігрових та арт-терапевтичних технологій у системі соціальних служб для стабілізації станів

ISSN 2786-4952 Online

клієнтів [5, С. 142]. Специфіка нових професійних ролей соціального працівника (навігатора, терапевта, фасилітатора) під час роботи з клієнтами, які отримали посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), глибоко проаналізована О. Бутиліною та Д. Нестеренко [6, С. 28]. Систему критеріїв для об'єктивного оцінювання професійної підготовки кадрів соціальної сфери до роботи з цією категорією осіб дослідила О. Товстуха [7, С. 208]. І. Юр'єва та В. Костіна переконливо довели необхідність формування у майбутніх фахівців здатності підвищувати резильєнтність (життєстійкість) як самих демобілізованих, так і членів їхніх родин [8, С. 235].

Важливість залучення студентів до практичної діяльності на базі інноваційних структур, таких як Центри ветеранського розвитку, обґрунтовують О. Балдинюк та О. Матрос [9, С. 8].

Концептуальні засади структурування професійної готовності соціальних педагогів і працівників до взаємодії з ветеранами військової служби розкриті в попередніх дослідженнях, де виокремлено її базові багатовимірні компоненти [10, С. 110]. Також визначено актуальні виклики соціальної роботи у цій специфічній сфері [11, С. 125]. Критерії та показники загальної готовності фахівців до педагогічної взаємодії в кризових умовах вивчав С. Михнюк [12, С. 68]. Етапи формування професійної готовності майбутніх фахівців до роботи в екстремальних умовах (зокрема, рятувальників) із застосуванням серії інтерактивних занять досліджував І. Коваль [13, С. 134]. Значний внесок у дослідження підготовки фахівців до командної роботи в умовах інклюзії та використання методів симуляції професійної діяльності зробила А. Каплієнко [14, С. 229]. Світовий досвід також надає багатий емпіричний матеріал, зокрема аналіз ефективних систем взаємопідтримки «рівний-рівному» в середовищі ветеранів (Buddy System), що досліджувався Т. Вайтом [15, С. 15]. Педагогічні умови професійної підготовки до роботи в альтернативних формах опіки розкривав А. Заблоцький [16, С. 203].

Незважаючи на значний інтерес наукової спільноти до проблематики підтримки захисників та адаптації освітнього процесу, питання створення цілісної, суворо етапної дидактичної методики підготовки саме фахових молодших бакалаврів, яка б уникала хаотичності, *повністю дзеркально відповідала багатовимірній структурі самої готовності* залишається недостатньо систематизованим у вітчизняній педагогіці.

Мета статті - теоретично обґрунтувати розробку та детально представити комплексну дидактичну методику формування професійної готовності майбутніх фахових молодших бакалаврів соціальної роботи до професійної діяльності з ветеранами.

Завданнями дослідження є: обґрунтування чотириетапної дидактичної моделі, етапи якої суворо відповідають компонентам структури готовності; розробка зведеної таблиці технології формування готовності із визначенням мети, педагогічних умов, форм реалізації та очікуваних результатів на кожному

етапі; а також надання конкретних, практичних прикладів навчальних занять (вправ, тренінгів), що відповідають кожному з виокремлених етапів.

Виклад основного матеріалу. Якість та успішність освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти прямо залежить від усвідомлення викладачами та здобувачами освіти кінцевого результату навчання – компетентнісного профілю випускника. Готовність фахівця до діяльності з військовослужбовцями та їхніми родинами не може розглядатися як проста сукупність завчених правил або бюрократичних інструкцій. Сучасна наука визначає професійну готовність як складний, багаторівневий та багатовимірний конструкт, що інтегрує ціннісні настанови, етичні норми, глибокі теоретичні знання, відпрацьовані практичні навички та сформовані особистісні ресурси самозбереження [10, С. 110].

Спираючись на синтез сучасних наукових підходів, ми структуруємо фахову готовність до взаємодії з цільовою групою за чотирма базовими компонентами, які є фундаментом для подальшої побудови дидактичної методики:

Мотиваційно-ціннісний компонент. Передбачає наявність розвиненої емпатії, соціальної відповідальності, свідоме подолання суспільних упереджень та міфів щодо «військового синдрому». Ключовим індикатором є формування *культурної смиренності* (cultural humility) – здатності фахівця відкрито визнавати межі власного розуміння жорсткого травматичного досвіду клієнта і щиро, без нав'язування мирних переконань, вчитися у нього [11, С. 129].

Когнітивно-інформаційний компонент. Охоплює систему глибоких, спеціалізованих знань: нормативно-правової бази (пільги, протезування, субсидії, алгоритми започаткування власної справи); розуміння мілітарної субкультури (військова ієрархія, побратимство, специфічний гумор); базове розуміння природи бойового стресу, ПТСР, наслідків мінно-вибухових травм (ЧМТ) та фантомних болів [5, С. 143]. За методологією А. Каленського, ці знання повинні бути суворо стандартизованими та відповідати актуальним вимогам повоєнного суспільства [4, С. 30].

Операційно-діяльнісний компонент. Відображає здатність миттєво трансформувати знання у професійні дії. Включає: навички первинного скринінгу, кейс-менеджменту (соціальної навігації), кризового консультування та міцні навички комунікативної деескалації конфліктів [6, С. 29].

Особистісно-рефлексивний компонент. Постійна робота з травмованим населенням вимагає міцного психологічного захисту. Цей компонент включає високу резильєнтність (життестійкість) фахівця, профілактику «втоми від співчуття», адекватну оцінку власних меж компетенції та здатність працювати у мультидисциплінарній команді (медик-юрист-психолог-соціальний працівник) [8, С. 236].

Для того щоб процес навчання не був стихійним та розрізненим, ми розробили методику, яка складається рівно з чотирьох етапів. Архітектура цієї

методики побудована таким чином, що кожен етап навчання дзеркально відповідає і цілеспрямовано формує відповідний структурний компонент готовності.

Таблиця 1

Технологія формування готовності майбутніх фахових молодших бакалаврів до роботи з ветеранами

Етапи методики (відповідають компонентам готовності)	Мета етапу	Педагогічні умови	Форма реалізації (методи та інструментарій)	Очікуваний результат
Орієнтувально-мотиваційний (формує мотиваційно-ціннісний компонент)	Занурення у проблематику, подолання суспільних стигм, формування емпатії та культурної смиренності щодо військового досвіду.	Пряме залучення фахівців-практиків та безпосередніх носіїв бойового досвіду; створення безпечного емоційного середовища.	Метод «Жива бібліотека» (зустрічі з ветеранами); фільмотренінги; практичні заняття з самопізнання.	Сформована позитивна мотивація, відсутність страху перед цільовою аудиторією, свідома відмова від "токсичної жалості".
Теоретико-пізнавальний (формує когнітивно-інформаційний компонент)	Оволодіння фундаментальним фаховим базисом: нормативно-правовими актами, знаннями про ПТСР, бойову травму та алгоритми маршрутизації клієнта.	Стандартизація змісту навчання [4, С. 30]; міждисциплінарна інтеграція знань із права, психології, медицини.	Інтерактивні лекції; заняття з вивчення стресу; розробка студентами «дорожніх карт» маршруту.	Глибоке та системне розуміння законодавчої бази, психофізіології травми та військової субкультури.
Практико-моделювальний (формує операційно-діяльнісний компонент)	Вироблення міцних первинних операційних навичок: первинний скринінг, кейс-менеджмент, комунікативна деескалація гострих станів.	Практико-орієнтоване середовище; акцент на безпечному моделюванні ситуацій до виходу на реальну практику.	Проблемно-орієнтоване навчання (PBL); розв'язання складних кейс-стаді (Case-study); клінічні симуляції; тренінги з конструктивної поведінки.	Впевнене володіння інструментами комунікації, здатність самостійно приймати рішення у кризових ситуаціях та вести соціальну навігацію.

Етапи методики (відповідають компонентам готовності)	Мета етапу	Педагогічні умови	Форма реалізації (методи та інструментарій)	Очікований результат
Діяльнісно-рефлексивний (формує особистісно-рефлексивний компонент)	Трансформація знань і навичок у стійку компетенцію в реальному середовищі. Нарощування життєстійкості та профілактика вигорання.	Наскрізне партнерство зі стейкхолдерами; системна супервізія; залучення до мультидисциплінарної взаємодії.	Дуальна практика на базі Центрів розвитку [9, С. 9]; світові системи взаємопідтримки [15, С. 15]; заняття з психофізіологічної саморегуляції.	Висока резильєнтність фахівця, здатність до об'єктивного самоаналізу, успішна робота в команді, профілактика "втоми від співчуття".

Для забезпечення ефективності запропонованої технології, ми пропонуємо імплементувати в навчальний процес коледжів серію конкретних тематичних занять та тренінгів, які безпосередньо відповідають кожному з етапів.

Для першого, орієнтувально-мотиваційного етапу сухе академічне інформування свідомо зводиться до мінімуму. Згідно з дослідженнями, читання лекцій не здатне змінити глибинні ціннісні установки [13, С. 134]. На цьому етапі доцільно проводити практичне заняття «Професійна готовність як активуючий стан», під час якого у майбутніх соціальних працівників формується чітке уявлення про високу суспільну значущість їхньої професії. Наступним обов'язковим елементом є тренінгове заняття «Самопізнання та самопрезентація», метою якого є розкриття емпатійних здібностей та подолання внутрішніх бар'єрів. Під час цього заняття (за методикою Ю. Бриндікова) студенти виконують вправу «Знайомство», проходять модифікований тест на визначення рівня стресу Л. Рідера, а також виконують глибокі рефлексивні вправи «Без маски», «Улюблена тварина» та «Досвід моїх помилок» [5, С. 346]. Також важливим є тренінгове заняття щодо Ці вправи дозволяють студентам усвідомити власні стереотипи, навчитися етично реагувати на видимі ознаки інвалідності або особливості поведінки комбатантів, категорично уникаючи стигматизації чи "токсичної жалості".

На другому, теоретико-пізнавальному етапі головним завданням є озброєння студентів потужними, стандартизованими знаннями [4, С. 31]. Для цього ми пропонуємо інтерактивне заняття «Стрес, ПТСР: природа бойової травми». Під час цього заняття майбутні фахівці не просто конспектують матеріал, а працюють з кейсами. Заняття включає тестування за допомогою методики самооцінки стресостійкості особистості В. Семиченко, виконання дихальних вправ та техніки розслаблення обличчя «Маска релаксації» [5, С. 346]. Це дозволяє студентам на фізіологічному рівні зрозуміти, що відчуває людина

під час панічної атаки. Також на цьому етапі реалізуються заняття «Впевненість як крок до успіху» та «Комунікація як шлях пізнання оточуючих та самого себе» [13, С. 135], де студенти самостійно розробляють "дорожні карти" отримання державних послуг, вивчаючи світові протоколи соціального супроводу.

Перехід до третього, практико-моделювального етапу знаменує початок жорсткого моделювання професійних кризових ситуацій. На цьому етапі базовим є тренінгове заняття «Конструктивна поведінка в конфліктах». Мета заняття – навчити студентів алгоритмам деескалації вербальної агресії, яка може виникнути у клієнта через бюрократичні відмови у ЦНАПі. Заняття включає розбір структури конфлікту, візуалізацію «Море», вправу на швидку релаксацію та комунікативну гру «Зміна місць» [5, С. 347]. Для відпрацювання навичок мультидисциплінарної взаємодії ми використовуємо ділову гру «Консультавання клієнта у кризовому стані» (модифіковану з досвіду А. Каплієнко [14, С. 229]), де студенти беруть на себе ролі різних фахівців (соціальний працівник, юрист, психолог) і вирішують змодельовану проблему. Додатково застосовуються ігрові вправи «Ланцюжок» та «Ефект метелика», які спрямовані на встановлення довіри, розподіл ролей у команді та прийняття швидких спільних рішень [14, С. 229].

Студенти вчать свідомо уникати тригерних фраз (штампів на кшталт "я вас чудово розумію", якщо фахівець сам не був на фронті) та оперативно виявляти маркери, які вимагають перенаправлення до лікарів [6, С. 29].

Завершальний четвертий, діяльнісно-рефлексивний етап здійснюється переважно під час дуальної практики поза стінами навчального закладу. Організація практики в інноваційних Центрах ветеранського розвитку або місцевих управліннях соціального захисту [9, С. 9] дає змогу студентам виконувати реальні обов'язки помічників фахівців із супроводу. Проте паралельно з практикою обов'язково проводяться аудиторні заняття із запобігання професійному вигоранню. Серед них ключовим є заняття «Саморегуляція, саморефлексія», яке містить вправу «Кроки Чарлі Чапліна», глибоку візуалізацію «Притулок», аутогенне тренування та вправу «Лист товаришу» [5, С. 347]. Також ефективним є практичне заняття «Психофізіологічна саморегуляція» та «Анти-стресове відновлення» [13, С. 136], де моделюються навчально-екстремальні ситуації, після яких студенти апробують методики швидкого зняття емоційного навантаження (арт-терапія, м'язова релаксація). Фінальним акордом є заняття «Моя майбутня професійна діяльність» та заняття з цілепокладання, де формулюються особисті та професійні цілі, закріплюючи високу резильєнтність випускника коледжу [5, С. 348].

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Повноцінна, гідна та безбар'ерна соціальна реінтеграція сотень тисяч Захисників і Захисниць до активного цивільного життя є одним із найголовніших та найскладніших макрозавдань для Української держави. Успішне вирішення цього екзистенційного випробування абсолютно неможливе без висококваліфікованої,

глибоко емпатійної та етично вивіреної роботи кадрів базової ланки – фахових молодших бакалаврів соціальної роботи.

Розроблена та теоретично обґрунтована методика формування професійної готовності є сучасною, цілісною дидактичною системою. Її концептуальна архітектура базується на глибокій синергії передового світового екосистемного досвіду та вітчизняних інновацій періоду воєнного стану. Ключовою науковою новизною та особливістю розробленої методики є її сувора чотириетапна структура (орієнтувально-мотиваційний, теоретико-пізнавальний, практико-моделювальний та діяльнісно-рефлексивний етапи), яка дзеркально відповідає чотирьом структурним компонентам самої професійної готовності особистості.

Включення до структури кожного етапу конкретних прикладів практичних та тренінгових занять (наприклад, «Конструктивна поведінка в конфліктах», «Психофізіологічна саморегуляція» тощо) дозволяє уникнути хаотичності в навчанні та забезпечує системний, безперервний вплив на розвиток майбутнього соціального навігатора. Впровадження обґрунтованої комплексної методики та зазначених у таблиці організаційно-педагогічних умов у щоденну практику вітчизняних коледжів дасть змогу в найкоротші терміни суттєво підвищити якість підготовки нової генерації працівників соціальної сфери.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у розробці конкретного навчально-методичного забезпечення (інтерактивних посібників, електронних збірників стандартизованих кейсів) для кожного з виокремлених етапів запропонованої методики, а також у створенні валідизованого діагностичного інструментарію для точного математичного вимірювання рівнів сформованості готовності студентів на різних курсах навчання.

Література;

1. Ahern J., Worthen M., Masters J., Lippman S., Ozer E., Moos R. The challenges of Afghanistan and Iraq veterans' transition from military to civilian life and approaches to reconnection. *PLOS ONE*. 2015. Vol. 10(7). P. 100–117.
2. Слозанська Г. І. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Тернопіль, 2019. 687 с.
3. Каленський А. А. Професійна підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі для повоєнного відновлення України. *Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства* : колективна монографія. Київ : ППО НАПН України, 2024. С. 649–655.
4. Каленський А. А. Методологічні підходи до стандартизації змісту професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. № 16. С. 27–33.
5. Бриндіков Ю. Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій в системі соціальних служб : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Хмельницький, 2018. 559 с.
6. Бутиліна О., Нестеренко Д. Актуальні напрями підготовки соціальних працівників до роботи з ветеранами війни, які мають ПТСР внаслідок участі у бойових діях. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. № 3. С. 26–32.
7. Товстуха О. М. Критерії професійної підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з ветеранами війни та членами їх сімей. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2025. № 2(57). С. 207–210.

ISSN 2786-4952 Online

8. Юр'єва І. С., Костіна В. В. Підготовка майбутніх фахівців соціальної галузі до підвищення резильєнтності ветеранів і членів їхніх сімей у територіальних відділах соціальної роботи. *Теоретичні питання підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі*. Харків, 2025. С. 231–237.
9. Балдинюк О. Д., Матрос О. О. Підготовка фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб на базі центру ветеранського розвитку. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2025. № 103. С. 5–10.
10. Бесєдін П. В. Суть та структура готовності соціальних педагогів до роботи з ветеранами військової служби. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 7(41). С. 108–119.
11. Бесєдін П. В. Досвід соціальної роботи з ветеранами військової служби: сучасні виклики та перспективи. *Věda a perspektivy*. 2025. № 5(48). С. 123–136.
12. Михнюк С. Критерії, показники та рівні сформованості майбутніх соціальних працівників до педагогічної взаємодії. *Social Work and Education*. 2021. Vol. 8(1). С. 67–74.
13. Коваль І. С. Етапи формування професійної готовності. *Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті*. 2021. С. 133–136.
14. Каплієнко А. І. Формування готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до командної роботи в умовах інклюзії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Бердянськ, 2021. 320 с.
15. White T. The Buddy System: Veterans Help Veterans Combat PTSD. *Stanford Medicine, Balancing Act*. 2020. 23 p.
16. Заблоцький А. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи в альтернативних формах опіки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 32. С. 203–208.

References

1. Ahern, J., Worthen, M., Masters, J., Lippman, S., Ozer, E., & Moos, R. (2015). The challenges of Afghanistan and Iraq veterans' transition from military to civilian life and approaches to reconnection. *PLOS ONE*, 10(7), 100–117.
2. Slozanska, H. I. (2019). *Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnix sotsialnykh pratsivnykiv do roboty u terytorialnykh hromadakh* [Theory and practice of training future social workers for work in territorial communities] (Doctor's thesis). Ternopil. [in Ukrainian].
3. Kalenskyi, A. A. (2024). *Profesiina pidhotovka maibutnix fakhivtsiv ahrarnoi haluzi dlia povoiennoho vidnovlennia Ukrainy* [Professional training of future specialists in the agricultural sector for the post-war recovery of Ukraine]. In *Profesiina osvita v umovakh staloho rozvytku suspilstva* [Vocational education in the conditions of sustainable development of society] (pp. 649–655). Kyiv: IPO NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].
4. Kalenskyi, A. A. (2018). *Metodolohichni pidkhody do standartyzatsii zmistu profesiinoi osvity* [Methodological approaches to standardization of the content of vocational education]. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika* [Scientific Bulletin of the IVET of the NAES of Ukraine. Professional Pedagogy], 16, 27–33. [in Ukrainian].
5. Bryndikov, Yu. L. (2018). *Teoriia ta praktyka rehabilitatsii viiskovosluzhbovtziv-uchasnykiv boiovykh dii v systemi sotsialnykh sluzhb* [Theory and practice of rehabilitation of servicemen-participants of combat operations in the system of social services] (Doctor's thesis). Khmelnytskyi. [in Ukrainian].
6. Butylina, O., & Nesterenko, D. (2024). *Aktualni napriamy pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv do roboty z veteranamy viiny, yaki maiut PTSR vnaslidok uchasti u boiovykh diiakh* [Current trends in training social workers to work with war veterans who have PTSD as a result of participation in combat operations]. *Vvychlyvist. Humanitas*, 3, 26–32. [in Ukrainian].

7. Tovstukha, O. M. (2025). Kryterii profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv sotsialnoi sfery do roboty z veteranamy viiny ta chlenamy yikh simei [Criteria for professional training of social sphere specialists for work with war veterans and their family members]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: «Pedagogika. Sotsialna robota»* [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social Work"], 2(57), 207–210. [in Ukrainian].
8. Yurieva, I. S., & Kostina, V. V. (2025). Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv sotsialnoi haluzi do pidvyshchennia rezylientnosti veteraniv i chleniv yikhnikh simei u terytorialnykh viddilakh sotsialnoi roboty [Preparing future specialists of the social sector to increase the resilience of veterans and their family members in territorial departments of social work]. In *Teoretychni pytannia pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sotsialnoi haluzi* [Theoretical issues of training future specialists in the social sector] (pp. 231–237). Kharkiv. [in Ukrainian].
9. Baldyniuk, O. D., & Matros, O. O. (2025). Pidhotovka fakhivtsiv iz suprovodu veteraniv viiny ta demobilizovanykh osib na bazi tsentru veteranskoho rozvytku [Training of specialists for support of war veterans and demobilized persons on the basis of the veteran development center]. *Naukovyi chasopys UDU imeni Mykhaila Drahomanova. Seriya 5: Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy* [Scientific Journal of MP Drahomanov USU. Series 5: Pedagogical Sciences: Realities and Prospects], 103, 5–10. [in Ukrainian].
10. Biesiedin, P. V. (2024). Sut ta struktura hotovnosti sotsialnykh pedahohiv do roboty z veteranamy viiskovoi sluzhby [Essence and structure of readiness of social educators for work with veterans of military service]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky* [Prospects and Innovations of Science], 7(41), 108–119. [in Ukrainian].
11. Biesiedin, P. V. (2025). Dosvid sotsialnoi roboty z veteranamy viiskovoi sluzhby: suchasni vyklyky ta perspektyvy [Experience of social work with veterans of military service: current challenges and prospects]. *Věda a perspektivy*, 5(48), 123–136. [in Ukrainian].
12. Mykhniuk, S. (2021). Kryterii, pokaznyky ta rіvni sformovanosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do pedahohichnoi vzaiemodii [Criteria, indicators and levels of formation of future social workers for pedagogical interaction]. *Social Work and Education*, 8(1), 67–74. [in Ukrainian].
13. Koval, I. S. (2021). Etapy formuvannia profesiinoi hotovnosti [Stages of forming professional readiness]. In *Suchasni tendentsii rozvytku osvity i nauky v interdystsyplinarnomu konteksti* [Modern trends in the development of education and science in an interdisciplinary context] (pp. 133–136). [in Ukrainian].
14. Kapliienko, A. I. (2021). Formuvannia hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv spetsialnoi osvity do komandnoi roboty v umovakh inkluzii [Forming the readiness of future special education specialists for teamwork in inclusive conditions] (Candidate's thesis). Berdiansk. [in Ukrainian].
15. White, T. (2020). *The Buddy System: Veterans Help Veterans Combat PTSD*. Stanford Medicine, Balancing Act.
16. Zablotskyi, A. (2020). Pedahohichni umovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh pratsivnykiv sotsialnoi sfery do roboty v alternatyvnykh formakh opiky [Pedagogical conditions of professional training of future social workers for work in alternative forms of care]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* [Current Issues of the Humanities], 32, 203–208. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 01.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.05.2026